

УДК 347.4

DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.94.1.36>

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Галкевич С. В.,
кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри приватного права
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
ORCID: 0000-0003-2039-0942
E-mail: s.halkevych@chnu.edu.ua

Галкевич С. В. Особливості правового регулювання договору дарування в окремих країнах Європейського Союзу.

У статті зазначено, що цивільно-правові договори є основоположними в системах цивільного права, які поширені в багатьох країнах світу та є фундаментальним компонентом приватного права. Визначено, що договір дарування разом із договором купівлі-продажу, поставки, оренди, підряду належить до найпоширеніших договорів в цивільному обігу, не лише в Україні, а загалом та є одним із найкращих способів безоплатного передання майна близьким чи іншим особам.

Автором статті звертається увага на те, що цивільне законодавство кожної держави визначає свої особливості щодо форми договору, предмету, сторін, підстав відкликання чи скасування, а їх вивчення становить науковий інтерес в якості предмету дослідження в межах цивільно-порівняльного правознавства. Наголошено на важливості здійснення цивільно-правових досліджень порівняльного характеру, особливо у часи реформування цивільного законодавства України у напрямку євроінтеграції та відмови від залишків радянських шаблонів.

У статті здійснено аналіз окремих положень цивільних кодексів Німеччини, Іспанії, Польщі, Латвії, у яких визначено порядок укладення договору дарування, вимоги щодо форми, предмету, правового статусу дарувальника та обдарованого, види дарування, підстави притягнення дарувальника до відповідальності та скасування чи відкликання договору.

За результатами правового аналізу визначено спільні та відмінні риси у сфері правового регулювання договору дарування в Україні (з однієї сторони) та в Німеччині, Іспанії, Польщі, Латвії (з іншої сторони). Звернено увагу на існуючі відмінності у формі договору; вимогах до дарувальника та обдарованого; характеристиці предмета договору. Встановлено, що у законодавстві досліджуваних країн існують не притамані для України види дарування та підстави для скасування/відкликання договору, що частково обумовлено національними звичаями/традиціями. Разом з тим до спільних ознак можна віднести: переважаючі усна та письмова форми договору; перелік майна, яке може бути подароване; існуючі вимоги щодо необхідного обсягу дієздатності у сторін; деякі підстави для розірвання договору.

Ключові слова: цивільні правовідносини, договір дарування, країни Європейського Союзу, скасування договору, майно, порівняльно-правовий аналіз.

Halkevych S.V. Features of the legal regulation of gift agreements in selected European Union countries.

The article notes that civil law contracts are fundamental to civil law systems, which are prevalent in many countries around the world and constitute a fundamental component of private law. It is determined that the gift contract, along with contracts of sale, supply, lease, and contract for services, is among the most common contracts in civil transactions, not only in Ukraine but in general, and is one of the best ways to transfer property free of charge to relatives or other persons.

The author of the article draws attention to the fact that the civil legislation of each state defines its own specific features regarding the form of the contract, its subject matter, the parties, and the grounds for revocation or cancellation, and the study of these features is of scientific interest as a subject of research within the framework of comparative civil law. The importance of conducting comparative civil law research is emphasized, especially during the reform of Ukraine's civil legislation toward European integration and the abandonment of remnants of Soviet models.

This article analyzes specific provisions of the civil codes of Germany, Spain, Poland, and Latvia that define the procedure for concluding a gift agreement, requirements regarding form, subject matter, and the legal status of the donor and the donee, types of gifts, grounds for holding the donor liable, and the cancellation or revocation of the agreement.

Based on the results of the legal analysis, common and distinctive features in the legal regulation of gift contracts in Ukraine (on the one hand) and in Germany, Spain, Poland, and Latvia (on the other hand) have been identified. Attention is drawn to existing differences in the form of the contract; requirements for the donor and the donee; and the characteristics of the subject matter of the contract. It has been established that the legislation of the countries under study contains types of gifts and grounds for cancellation/revocation of the contract that are not characteristic of Ukraine, which is partly due to national customs and traditions. At the same time, common features include: the predominance of oral and written forms of the contract; the list of property that may be gifted; existing requirements regarding the necessary legal capacity of the parties; and certain grounds for terminating the contract.

Key words: civil legal relations, gift agreement, European Union countries, termination of a contract, property, comparative legal analysis.

Постановка проблеми. Цивільний договір є однією з найважливіших та найбільш розповсюджених підстав виникнення зобов'язань у цивільному праві та вважається основним засобом регулювання правовідносин між особами. Цивільно-правові договори є основоположними в системах цивільного права, які поширені в багатьох країнах світу та є фундаментальним компонентом приватного права.

Одним із найкращих способів безоплатного передання майна близьким (чи іншим людям) є, звичайно, укладення договору дарування [1]. Останній разом із договором купівлі-продажу, поставки, оренди, підряду належить до найпоширеніших договорів в цивільному обігу, не лише в Україні, а загалом. Цивільне законодавство кожної держави визначає свої особливості щодо форми договору, предмету, сторін, підстав відкликання чи скасування, а їх вивчення становить науковий інтерес в якості предмету дослідження в межах цивільно-порівняльного правознавства.

У пояснювальній записці до проєкту Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) № 14394 від 22.01.2026 року (який, до слова, викликав чималий резонанс у суспільстві) як одна із причин прийняття нового Цивільного кодексу зазначається – євроінтеграційні процеси. «Україна взяла курс на гармонізацію свого законодавства із правом Європейського Союзу та імплементацію європейських стандартів у різних галузях. Оновлення Цивільного кодексу покликане імплементувати найкращі європейські практики, забезпечити відповідність українського приватного права принципам справедливості, домірності, захисту слабшої сторони та іншим цінностям, визнаним у Європейському Союзі» [2].

Таке обґрунтування вкотре підтверджує важливість здійснення цивільно-правових досліджень порівняльного характеру, результати яких в майбутньому можуть бути використані для удосконалення національного законодавства.

Мета дослідження. Дослідити особливості правового регулювання договору дарування в окремих країнах Європейського Союзу та визначити спільні та відмінні риси із українським цивільним правом.

Стан опрацювання проблематики. Питання договору дарування активно досліджувалося і досліджується у цивілістичній науці України. Так, зокрема, предметом наукових досліджень виступали: поняття, умови, ознаки, особливості, форма договору дарування; оскарження дії договору дарування; відмежування договору дарування від інших цивільно-правових договорів; особливості тлумачення та розірвання договору дарування, визнання недійсним тощо. Серед науковців, які займалися вивченням цих питань можна виділити: І.А. Бірюкова, С.Я. Вавженчука, Д.В. Гнатюка, С.Г. Грабарчук, О. Кузьмича, Н.В. Лаговську, Ю.О. Пугачову, Н.О. Риженку, А.Ю. Романенкову, Л.І. Шаповал тощо. Питан-

ня місця договору дарування в зарубіжних країнах досліджував Д. Гнатюк, частково В.В. Надьон, В.В. Підоненко.

Виклад основного матеріалу. Договір дарування (Schenkungsvertrag) у Німеччині – це правовий інструмент, який використовується для передачі активів від однієї особи до іншої без отримання будь-якої компенсації натомість. Якщо дар було зроблено без згоди іншої сторони, дарувальник може вимагати від одержувача заявити про прийняття протягом розумного строку. Після закінчення цього строку дар вважається прийнятим, якщо інша сторона раніше не відмовилася від нього [3].

Договір дарування може бути створений в рукописній формі (Handschriftlich), у цьому разі весь документ має бути написаний та підписаний дарувальником. Така форма підходить для простих подарунків та на випадок особистих домовленостей між членами родини чи друзями. Усна (Mündlich) форма має місце, якщо подарунок передається негайно. Ідеально підходить для неформальних, негайних подарунків невеликої вартості. Нотаріальна (Notariell) форма використовується при укладенні договорів дарування, предметом яких виступає нерухомість, великі грошові суми чи інші цінні подарунки. Обіцянка дарування (Schenkungsversprechen) має юридичну силу лише у випадку, якщо вона складена у письмовій формі та нотаріально засвідчена.

Також передбачено такий вид дарування як дарування mortis causa (Schenkung auf den Todesfall) – обіцянка зробити дар, надана за умови, що обдарований переживе дарувальника. Проте такий вид дарування буде вже регулюватися положеннями щодо розпоряджень у разі смерті (mortis causa), тому і за формою більше повинен відповідати формі заповіту ніж власне самій конструкції договору.

Додатково німецьке законодавство виділяє так звану «пенсійну обіцянку», суть її полягає в тому, що дарувальник обіцяє надавати обдарованому утримання у вигляді періодичних платежів і припиняється зобов'язання після смерті дарувальника [4].

Що стосується відповідальності дарувальника, то вона за загальним правилом настає лише за умисел та грубу недбалість. Окремо передбачена відповідальність за матеріальні недоліки. Якщо дарувальник шляхом обману приховує дефект подарованої речі, він зобов'язаний відшкодувати одержувачу завдані цим збитки.

Окремо цивільний кодекс передбачає процедуру скасування договору дарування. Скасування здійснюється шляхом надсилання заяви адресату. Підставами для скасування договору можуть бути: 1) алкогольна, наркотична залежність обдарованого, залежність від азартних ігор тощо; 2) розірвання шлюбу обдарованого, якщо подароване майно буде включено до складу спільної сумісної власності і підлягатиме поділу; 3) визнання обдарованого недієздатним або наявність у нього іншого тяжкого захворювання; 4) груба невдячність щодо дарувальника; 5) невиконання обдарованим певних умов, необхідних для отримання подарунку (не завершив навчання, не одружився тощо) [4].

Дарування буде вважатися відкликаним, якщо обдарований помре раніше за дарувальника або якщо обдарований оголошує себе банкрутом або буде підданий процедурі неплатоспроможності. Разом з тим подарунки, зроблені на виконання морального обов'язку або з міркувань пристойності, не підлягають скасуванню або поверненню, а спадкоємець (Erbe) дарувальника має право на відкликання дарунку лише у випадку, якщо обдарований навмисно та незаконно вбив дарувальника або перешкодив йому у відкликанні дарунку.

Якщо після здійснення дарунку дарувальник не може забезпечувати своє розумне утримання та виконувати свій законний обов'язок щодо утримання своїх родичів, свого чоловіка/дружини, свого цивільного партнера/партнерки або свого колишнього чоловіка/дружини чи цивільного партнера/партнерки, він може вимагати повернення дарунку від обдарованого [5].

Цивільне законодавство Іспанії не використовує термін «дарування», натомість заміняє його на «пожертва». Проте, якщо проаналізувати відповідні положення Цивільного кодексу Іспанії, то з їх змісту випливає, що мова йде саме про звичний для України договір дарування (в Україні окремо існує договір дарування та договір про пожертву). Тлумачиться жертва як акт щедрості, за допомогою якого людина вільно розпоряджається чимось на користь іншої особи, яка це приймає [6]. Проте, з метою уникнення плутанини, будемо використовувати термін «дарування».

Дарування вважається здійсненим з моменту, коли дарувальник дізнається про прийняття дарування обдарованим. Укласти договір дарування може кожен, хто може орендувати та розпоряджатися своїм майном. Відповідно обдарованими також можуть бути усі, крім недієздатних осіб. Особи, які не мають права укладати договори, не можуть і приймати умовні або обтяжливі подарунки без участі

своїх законних представників. Дарунки, зроблені зачатій, але ненародженій дитині, можуть бути прийняті особами, які б законно представляли її інтереси, якби її народження вже відбулося.

Договір дарування рухомого майна укладається в усній чи письмовій формах. При цьому усна форма вимагає одночасної передачі предмета дарування. Якщо ця вимога не дотримана, то дарування буде вважатися недійсним. Звідси випливає наступне: якщо момент укладення договору не збігається з моментом передачі майна, то такий договір укладається виключно у письмовій формі.

Договір дарування нерухомого майна має бути оформлений у формі публічного акта. При цього згода на прийняття подарунку також має бути засвідчена в тому ж акті або в окремому.

Предметом договору дарування може бути все наявне в дарувальника майно або його частина, за умови, що він залишає за собою у повній власності або користуванні те, що необхідно для проживання його самого та у відповідному стані. У якості подарунку не може виступати майно, яке відсутнє на момент дарування, але право власності на яке виникне в дарувальника в майбутньому.

Іспанське законодавство також закріплює за дарувальником можливість залишити за собою право розпоряджатися частиною подарованого майна або певною сумою, але якщо він помре, не скориставшись цим правом, майно або сума, яку він залишив за собою, належатимуть обдаровуваному. Також можливо дарувати майно одній особі, а користування ним – іншій, з певними обмеженнями [6].

Ще один важливий момент, на який варто звернути увагу – це випадки відкликання договору дарування, який було укладено особою, яка не має дітей або нащадків. У цьому випадку відкликання можливе: 1) якщо дарувальник матиме дітей після укладення договору, навіть якщо діти народилися після його смерті; 2) якщо син дарувальника, якого він вважав мертвим, коли укладав договір, виявився живим. На наявності вище зазначених підстав дарувальнику повертається подароване майно або його вартість (у випадку продажу майна обдаровуваним). Позов про повернення майна може подаватися на протязі п'яти років, відлік яких починається з дати, коли стало відомо про народження дитини або про існування того, хто вважався померлим.

Договір дарування підлягає скасуванню: 1) на прохання дарувальника, коли обдарований перестане виконувати будь-яку з умов, які передбачені умовами договору; 2) на прохання дарувальника через невдячність обдарованого у таких випадках: а) якщо обдарований вчиняє будь-який злочин проти особи, честі або майна дарувальника; б) якщо обдарований звинувачує дарувальника у будь-якому злочині, що тягне за собою офіційне переслідування або публічне звинувачення, навіть якщо він це доведе; окрім випадків, коли злочин було скоєно проти самого обдарованого, його чоловіка/дружини або дітей; в) якщо обдарований незаконно відмовляє дарувальнику у їжі [6].

Відповідно до Цивільного кодексу Польщі за договором дарування дарувальник зобов'язується безкоштовно надати обдаровуваному майно за рахунок свого майна. Заява дарувальника повинна бути складена у формі нотаріального акту. Однак договір дарування, укладений без дотримання цієї форми, стає дійсним, якщо обіцяне надання було виконано. Як і в цивільному законодавстві Німеччини дарувальник зобов'язаний відшкодувати збитки, що виникли внаслідок невиконання або неналежного виконання зобов'язання, якщо в його діях був умисел або груба недбалість. Якщо подарована річ має дефекти, дарувальник зобов'язаний відшкодувати шкоду, заподіяну обдарованому тим, що, знаючи про дефекти, він не повідомив йому про них своєчасно. Це положення не застосовується, якщо обдарований міг самостійно легко помітити дефект.

Також дарувальник має право відкликати ще невиконаний договір дарування, якщо після його укладення майновий стан дарувальника змінився настільки, що виконання дарування не може відбутися без шкоди для його власного утримання або без шкоди для покладених на нього законних аліментних зобов'язань. При цьому, якщо скрутне становище виникає після укладення договору, то обдарований зобов'язаний, в межах існуючого переданого майна, надавати дарувальнику кошти, яких йому не вистачає для утримання, що відповідає його виправданим потребам, або для виконання покладених на нього законних аліментних зобов'язань. Однак обдарований може звільнитися від цього обов'язку, якщо поверне дарувальнику вартість переданого майна.

Як і в Німеччині та Іспанії, груба невдячність зі сторони обдарованого є підставою для відкликання договору. Повернення предмета відкликаного дарування повинно відбуватися відповідно до положень про безпідставне збагачення. Скасування дарування відбувається шляхом подання обдаровуваному письмової заяви. Розірвання договору дарування не може бути здійснене по спливу двох років з моменту його виконання [7].

Цивільний кодекс Латвії визначає, що дарування – це юридична угода, за якою хтось дарує майно іншій особі безкоштовно з поваги до щедрості. Подарунки за латвійським законодавством поділяються на три види: 1) дарування всього майна (при цьому предмет договору може охоплювати лише теперішнє майно дарувальника, але не те, яке з'явиться у нього в майбутньому); 2) подарунок з оплатою (у договорі може бути передбачено спеціальну умову/умови, яка або детальніше визначає, як або для якої мети обдарований повинен використовувати отриманий подарунок, або обмежує термін дії права таким чином, що обдарований зобов'язаний повернути весь предмет або його частину комусь іншому пізніше); 3) подарунок як винагорода (подарунки у сенсі винагороди слід розуміти як ті, що надаються як винагорода за надані послуги. Скасування такого подарунка через невдячність не допускається) [8].

Існує два елементи, які можна визнати ключовими у договорі дарування. Перший – це воля сторін щодо пропонування активу та згода на його прийняття. Інший – це дієздатність та правоздатність. Кожна дієздатна особа може зробити подарунок, а будь-хто, хто здатний вступити у володіння, може прийняти подарунок.

Цивільний кодекс не висуває вимог щодо форми договору дарування. Письмова угода є достатнім для підтвердження того, що дарування було фактично здійснено. Розділ 1483 ЦК зазначає, що письмова форма потрібна, коли дарування вноситься до земельного реєстру, наприклад, коли дарується нерухомість. Невиконання цієї законодавчої вимоги робить угоду недійсною.

Якщо подарунок визнається дарованим, його необхідно прийняти. Якщо подарунок стосується особистого майна, право власності переходить з моменту його передачі, але у випадку нерухомості – з дати його внесення до земельного реєстру.

Цивільний кодекс також зазначає, що у випадку дарування спадкоємці за призначенням мають право вимагати частину майна від обдарованого, якщо дар було зроблено в такому обсязі, що вони залишаються без своїх невідчужуваних часток. Спадкоємець за призначенням може вимагати свою невідчужувану частку лише від особи, якій спадкодавець подарував майно, а не від будь-якої третьої особи, яка придбала актив пізніше.

Скасувати договір дарування має право лише дарувальник. Першою підставою є поява дітей після виконання договору дарування. Друга підстава стосується виключно чоловіка/дружини, який/яка зробили подарунок. Останні можуть скасувати договір, зроблений після заручин або під час шлюбу: 1) якщо обдарований чоловік/дружина помирає, не залишивши нащадків; 2) якщо розірванню шлюбу сприяли дії лише обдарованого; 3) якщо шлюб визнано недійсним, і дарувальник помилявся щодо існування шлюбу під час здійснення дарування. У цьому випадку право на скасування дарунку може бути реалізоване протягом одного року (з дня смерті обдарованого; з дня набрання чинності рішенням суду про розірвання шлюбу або складення нотаріусом свідоцтва про розлучення; з дня набрання чинності рішенням суду про визнання шлюбу недійсним).

Третя підстава – обдарований виявляє грубу невдячність. Закон не визначає жодного терміну чи розміру вдячності, яку обдарований повинен виявляти дарувальнику, але стверджує, що груба невдячність проявляється у грубих словах чи діях, значній майновій шкоді, заподіяній навмисно, створенні небезпеки для життя особи, залишенні особи у безпорадному стані, якщо їй можна було допомогти.

Таким чином лише значна майнова шкода, заподіяна навмисно, тобто зі злим наміром, визнається грубою невдячністю. Хоча дарувальник може вважати, що обдарований виявляє грубу невдячність, у разі виникнення спору це питання вирішуватиметься судом, оскільки не всі дії обдарованого можна вважати грубими.

Право скасувати договір через невдячність не переходить до спадкоємців дарувальника, а також не спрямоване проти спадкоємців невдячного обдарованого, і дарувальник може пред'явити особистий позов до обдарованого лише про повернення самої речі разом з її плодами, але також лише тоді, коли дар все ще знаходиться у власності обдарованого.

Четверта підстава – якщо договором були покладені обов'язки на обдарованого перед дарувальником, і він їх не виконує (тут важливо зазначити, що розпорядження може стати невиконуваним через природні перешкоди або з юридичних чи моральних причин, у такому разі договір дарування залишається в силі, а розпорядження стає недійсним) [9].

Висновки. За результатами здійсненого правового аналізу можна визначити спільні та відмінні риси у сфері правового регулювання договору дарування в Україні (з однієї сторони) та в Німеччині,

Іспанії, Польщі, Латвії (з іншої сторони) за наступними критеріями: 1) форма договору; 2) сторони договору; 3) предмет договору; 4) види договорів дарування; 5) підстави для припинення договірних відносин.

Українське законодавство виділяє усну, просту письмову та письмову з нотаріальним посвідченням форми договору (вибір останньої наряду залежить від предмета). Що стосується досліджуваних країн, то форма дарування також залежить від майна, яке передається, проте крім звичних для нас форм, можна виділити рукописну (Німеччина), форму публічного акту, що скоріш за все можна порівняти до нашої нотаріальної (Іспанія).

У статті 720 Цивільного кодексу України зазначено, що «сторонами у договорі дарування можуть бути фізичні особи, юридичні особи, держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальна громада», натомість у законодавстві країн ЄС використовується більш загальний підхід до визначення того, хто може бути дарувальником чи обдаровуваним. В Іспанії дарувальником має право бути кожен, хто може орендувати та розпоряджатися своїм майном, а обдаровуваним – усі, крім недієздатних осіб. У Польщі сторонами (як і в Україні) виступають фізичні, юридичні особи та організаційні одиниці. У Латвії повинна бути дотримана вимога лише щодо дієздатності. Тут варто зазначити, що українське законодавство також не передбачає можливості укладення договору дарування недієздатними особами, хоча це і прямо не закріплено у статті 720, але впливає із загальних положень про фізичну особу та правочини.

Щодо предмету договору, то відповідно до Цивільного кодексу України – це можуть бути «рухомі, нерухомі речі, в тому числі гроші та цінні папери, майнові права, якими дарувальник вже володіє або які можуть виникнути у нього в майбутньому». Натомість у цивільних кодексах Іспанії, Литви міститься чітке правило, що дарунком не може бути майно, яке відсутнє на момент дарування, але право власності на яке виникне в дарувальника в майбутньому. А в Німеччині та Польщі таке обмеження відсутнє.

Український законодавець виділяє «класичний» договір дарування, договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому та договір дарування з обов'язком обдаровуваного на користь третьої особи. В свою чергу в німецькому цивільному праві, крім звичного договору дарування можна виділити договір дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому; договір дарування з обов'язком передати подарунок, якщо обдаровуваний переживе дарувальника; договір дарування з обов'язком дарувальника надавати обдарованому утримання у вигляді періодичних платежів (пенсійна обіцянка); договір дарування, укладений на виконання морального обов'язку або з міркувань пристойності. Латвійське законодавство розрізняє договір дарування всього майна; договір дарування з оплатою; договір дарування, де подарунок виступає як винагорода. А в Іспанії є можливість укласти договір дарування з правом (дарувальника) розпорядження частиною подарованого майна чи грошей.

Найбільшу увагу потрібно звернути на існуючі відмінності у підставах припинення договірних відносин. Адже законодавство досліджуваних країн закріплює досить цікаві і дещо незвичні для України підстави для скасування чи відкликання договору дарування. У Німеччині це: 1) алкогольна, наркотична залежність обдаровуваного, залежність від азартних ігор тощо; 2) розірвання шлюбу обдаровуваного, якщо подароване майно буде включено до складу спільної сумісної власності і підлягатиме поділу; 3) визнання обдаровуваного недієздатним або наявність у нього іншого тяжкого захворювання; 4) груба невдячність щодо дарувальника; 5) оголошення обдаровуваного банкрутом.

В іспанському законодавстві не характерними для нас є: 1) поява дітей після укладення договору, навіть якщо діти народилися після смерті дарувальника; 2) поява сина дарувальника, який вважався мертвим на момент укладення договору; 3) незаконна відмова дарувальнику в їжі. В Латвії існує ціла низка підстав для скасування договору, які можуть реалізувати виключно чоловік/дружина, який/яка виступають дарувальниками.

До спільних підстав припинення договірних відносин (які передбачені і українським законодавством) належать: 1) погіршення майнового становища дарувальника; 2) вчинення кримінального правопорушення проти життя, здоров'я, власності дарувальника, його батьків, дружини (чоловіка) або дітей. Таким чином, можна стверджувати, що в цьому аспекті українське законодавство більше захищає права обдаровуваного (адже підстав для розірвання договору та повернення майна не так вже і багато у порівнянні із закордонною практикою).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Особливості договору дарування. *LIGA360*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/EA018529> (дата звернення: 15.03.2026).
2. Пояснювальна записка до проекту Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69528> (дата звернення: 12.03.2026).
3. Gift Agreement (Schenkungsvertrag) in Germany: Requirements and Revocation Clauses. *WW+KN*. URL: <https://wwkn.de/en/blog/gift-agreement-schenkungsvertrag-in-germany-requirements-and-revocation-clauses/> (дата звернення: 14.03.2026).
4. Bürgerliches Gesetzbuch vom 18.08.1896. URL: <https://dejure.org/gesetze/BGB/516.html> (дата звернення: 14.03.2026).
5. Gifts in German Civil Law. *WF Frank & Partner*: веб-сайт. URL: <https://www.german-probate-lawyer.com/publications/detail/gifts-in-german-civil-law-4378.html> (дата звернення: 15.03.2026).
6. Código Civil de 16.08.1889. *Boletín Oficial del Estado*: веб-сайт. URL: [https://www.boe.es/eli/es/rd/1889/07/24/\(1\)/con#art609](https://www.boe.es/eli/es/rd/1889/07/24/(1)/con#art609) (дата звернення: 13.03.2026).
7. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny. *ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych*. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640160093/U/D19640093Lj.pdf> (дата звернення: 15.03.2026).
8. Gift deed – is everything as straightforward as it seems? *MindLink.lv*: веб-сайт. URL: <https://mindlink.lv/gift-deed-is-everything-as-straightforward-as-it-seems-34623> (дата звернення: 15.03.2026).
9. Latvijas Republikas Likums. Civillikums. 28.01.1937. *Likumi Latvijas Republikas Tiesību Akti*: веб-сайт. URL: <https://likumi.lv/ta/id/90220> (дата звернення: 14.03.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.03.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 23.04.2026

Дата публікації: 10.05.2026

© Галкевич С.В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0